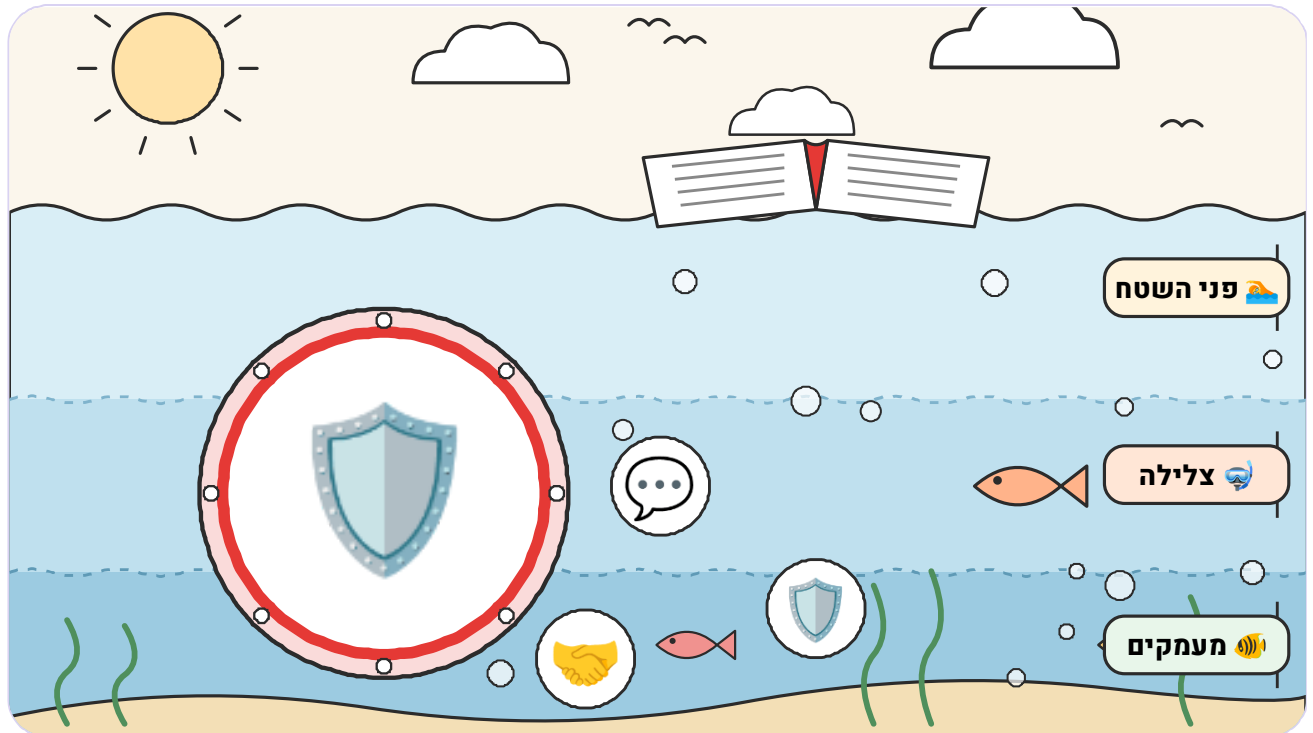

מילים שפוגעות, מילים שמגינות: בריונות וחרם ברשת

בריונות רשת, חרם דיגיטלי והכוח של מי שצופה – צוללים בשלבים: מתחילים על פני המים ויורדים לעומק.

תאריך:

כיתה:

שם:

טקסט ושאלות

- 6 הטקסט: אין שורת קהל ברשת
- 8 חלק א' – שחייה על פני השטח
- 9 חלק ב' – צלילה
- 11 חלק ג' – מעמקים
- 14 בודקים את עצמנו + כרטיס יציאה
- 15 מפתח תשובות למורה

כלים לקריאה

- 2 דף האסטרטגיות
- 3 מפת הצלילה
- 4 סימניות לגזירה
- 5 כרטיסי מילים לקיפול

איך משתמשים?

א. מתחילים בדף האסטרטגיות ובמפת הצלילה. ב. קוראים את הטקסט ועוצרים בתחנת העצירה. ג. עונים על השאלות לפי העומק: פני המים, צלילה והמעמקים. ד. מסיימים בבדיקה עצמית ובכרטיס יציאה.

כלים לקריאה

דף האסטרטגיות: איך קוראים לעומק?

אחרי הטקסט

מסכמים במשפט

מה הרעיון המרכזי – במילים שלי?

בוחנים בעין ביקורתית

האם הנימוקים משכנעים? מה חסר?

מחברים לחיים

איפה פגשתי משהו דומה? מה עמדתי?

בזמן הטקסט

מסמנים בעיפרון

מילה לא מוכרת – עיגול. משפט חשוב – קו.

עוצרים בתחנות

מה קרה עד עכשיו? מה אני מנחש/ת שיקרה?

ממפים את הטיעון

טענה, נימוקים, טענת נגד, הפרכה ומסקנה. שימו לב למילות קישור.

לפני הטקסט

מציצים בכותרת ובתמונה

על מה הטקסט? מה כבר ידוע לי על הנושא?

קובעים מטרה

למה אני קורא/ת? למידע, להנאה, כדי לגבש דעה?

מזהים סוגה ומטרה

טור, כתבה, מאמר טיעון? מה הכותב/ת רוצה להשיג?

מקרא סימונים בעיפרון

מתחבר אליי

מפתיע אותי

לא הבנתי

משפט חשוב

מילה לא מוכרת

רשימת בדיקה לקורא/ת

- ☐ קראתי את הכותרת ושאלתי את עצמי על מה הטקסט
- ☐ קראתי את כל הטקסט עד הסוף
- ☐ סימנתי מילה שלא הבנתי
- ☐ קראתי שוב את מה שלא היה ברור

המטרה שלי בקריאה

למה אני קורא/ת את הטקסט הזה? מה הייתי רוצה לגלות?

כלים לקריאה

מפת הצלילה: סוג הטקסט ומילים חדשות

מפת הצלילה שלי

מעמקים

חושבים, מביעים דעה ויוצרים

צלילה

מסיקים, מקשרים ובודקים מילים ומבנה

שחייה על פני השטח

מוצאים מידע שכתוב בטקסט

סוג הטקסט: טקסט טיעוני

מה מאפיין את סוג הטקסט הזה? כתבו שני סימנים שתחפשו בקריאה:

לפני שצוללים

מה אני חושב/ת שיקרה בטקסט? (לפי הכותרת)

מילים חדשות

מילה	פירוש	משפט משלי
מופרך	לא הגיוני, לא ייתכן	
תפאורה	הרקע שעל הבמה; כאן: מי שתורם לאירוע בלי להיות במרכז	
נורמה	התנהגות שנחשבת מקובלת ורגילה בקבוצה	
עוברת לסדר היום	ממשיכה כרגיל ומתעלמת ממה שקרה	
אינו פוטר אותנו	אינו משחרר אותנו מחובה	

כלים לקריאה

סימניות לגזירה

גזרו לאורך הקו המקווקו ✂

המעמקים

מעבר לשורות

- האם הטיעון משכנע? למה?
- מה טענת הנגד החזקה ביותר?
- מה עמדת המנומקת?
- איך זה מתחבר לחברה שלנו?

השאלה שלי: 📝

מילים שפוגעות, מילים שמגינות:
בריונות וחרם ברשת
חט"ע 📖

צלילה

בין השורות

- מה תפקיד הפסקה בטקסט?
- איזה יחס לוגי יוצרת מילת הקישור?
- מה המטרה של הכותב/ת?
- מה פירוש הביטוי בהקשר?

השאלה שלי: 📝

מילים שפוגעות, מילים שמגינות:
בריונות וחרם ברשת
חט"ע 📖

פני המים

כתוב בטקסט

- מי? מה? איפה? מתי?
- איזה פרט מוכיח?
- מה קרה קודם ומה אחר כך?
- איפה זה כתוב?

השאלה שלי: 📝

מילים שפוגעות, מילים שמגינות:
בריונות וחרם ברשת
חט"ע 📖

כלים לקריאה

כרטיסי מילים לקיפול

גזרו כל כרטיס, קפלו לאורך הקו המנוקד שבאמצע – המילה מקדימה והפירוש מאחור. תרגלו בזוגות. ✂

לא הגיוני, לא ייתכן	מופרך
הרקע שעל הבמה; כאן: מי שתורם לאירוע בלי להיות במרכז	תפאורה
התנהגות שנחשבת מקובלת ורגילה בקבוצה	נורמה
ממשיכה כרגיל ומתעלמת ממה שקרה	עוברת לסדר היום
אינו משחרר אותנו מחובה	אינו פוטר אותנו
הוספת נימוק חזק יותר	יתרה מזו
הצגת מסקנה או תוצאה	לפיכך
הבהרה והסבר של הנאמר	כלומר

אין שורת קהל ברשת

לפני הקריאה

סוג הטקסט: טקסט טיעוני. האם קרה לכם/ן שראיתם/ן הודעה פוגענית בקבוצה ולא הגבתם/ן? מה, לדעתכם/ן, גרם לשתיקה?

הניחוש שלי:

מילון קטן

מופרך

לא הגיוני, לא ייתכן

תפאורה

הרקע שעל הבמה; כאן: מי שתורם לאירוע בלי להיות במרכזו

נורמה

התנהגות שנחשבת מקובלת ורגילה בקבוצה

עוברת לסדר היום

ממשיכה כרגיל ומתעלמת ממה שקרה

אינו פוטר אותנו

אינו משחרר אותנו מחובה

הערות שלי

1 דמיינו אולם קולנוע שבו על המסך מתרחשת השפלה של נער אמיתי, והקהל אוכל פופקורן ומוחא כפיים. נשמע מופרך? זה בדיוק מה שקורה, ערב אחר ערב, בקבוצות כיתה ובתגובות שמתחת לסרטונים קצרים. ההבדל היחיד הוא שבאולם הדיגיטלי אין אורות שנדלקים בסוף, ואין מי שמכריז שההצגה נגמרה.

2 טענתי פשוטה: ברשת אין דבר כזה צופה תמים. מי שרואים בריונות או חרם דיגיטלי ובוחרים לשתוק אינם רק עדים לפגיעה; הם חלק מן התפאורה שמאפשרת לה להתקיים. לפיכך, האחריות לעצור את הפגיעה אינה מוטלת רק על המבוגרים או על מערכות הדיווח, אלא על כל אחד ואחת מאיתנו.

3 ראשית, בריונות זקוקה לקהל. מי שמפרסמים הודעה משפילה מחפשים תגובה: פרצופים צוחקים, שיתופים, תשומת לב. כל לייק הוא מחיאת כף קטנה, וכל שתיקה היא הסכמה שבשקט. משום שהפוגעים מודדים את הצלחתם לפי תגובות הקהל, די לעתים בכמה תגובות של "די, זה לא בסדר" כדי להפוך את "הבדיחה" למביכה עבור מי שכתבו אותה.

4 יתרה מזו, השתיקה משדרת מסר גם לנפגעים. נער או נערה שרואים עשרות חברים לכיתה קוראים את ההודעה ואף אחד אינו מגיב, מסיקים לרוב מסקנה אחת: כולם נגדי. מחקרים רבים בתחום מצביעים על כך שתמיכה של אפילו בן או בת כיתה אחד מפחיתה את תחושת הבדידות ואת הפגיעה הרגשית. כלומר, הודעה פרטית אחת של "אני איתך" יכולה לשנות את האופן שבו הנפגעים חווים את האירוע כולו.

● **תחנת עצירה:** עצרו רגע: מה קרה עד כאן? מה לדעתכם יקרה עכשיו?

5 שלישית, מה שאנו מקבלים בשתיקה הופך לנורמה. כיתה שעוברת לסדר היום על עלבון אחד תעבור לסדר היום גם על העלבון הבא, ותלמידים ותלמידות לומדים במהירות מה "מוותר" ומה "עובר". לעומת זאת, כיתה שבה נשמעים אפילו שניים או שלושה קולות ברורים נגד הפגיעה מסמנת גבול: אצלנו לא עושים את זה.

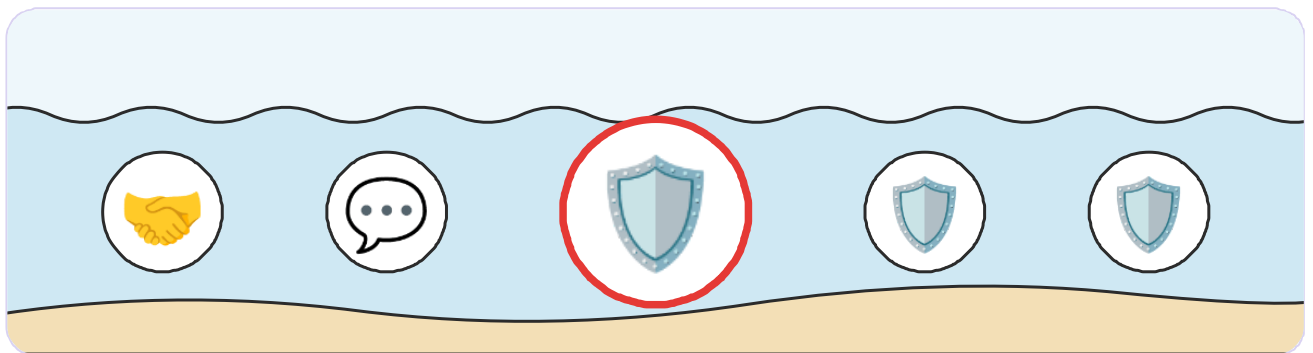

אין שורת קהל ברשת (המשך)

6 אמנם יש הטוענים כי אין להטיל על בני נוער אחריות כזאת: הם חוששים, ובצדק, להפוך בעצמם למטרה הבאה, ואין זה הוגן לדרוש מהם לעמוד מול כל הכיתה. אולם טענה זו מניחה שלהגן פירושו להתעמת בפומבי. בפועל, יש דרכים רבות ובטוחות לפעול: להימנע מהעברת התוכן הלאה, לשלוח הודעה פרטית תומכת, לשמור צילום מסך ולפנות ליועצת, לנאמני החוסן המורים או לנאמני החוסן התלמידים. אף על פי שהפחד מובן, הוא אינו פוטר אותנו מלעשות לפחות את הצעד הקטן ביותר.

7 לסיכום, הרשת אינה אולם קולנוע, ואנחנו איננו קהל. כל מי שמחזיקים טלפון בקבוצת הכיתה מחזיקים גם את הכוח לבחור: להוסיף עוד פרצוף צוחק, או לכתוב מילה שמגינה. איש מאיתנו אינו יכול לעצור לבדו כל פגיעה ברשת, אך כל אחד מאיתנו יכול לסרב להיות חלק ממנה.

אין שורת קהל ברשת

שם: _____

חלק א' - שחייה על פני השטח

נתחיל על פני המים: אתרו/אתרנה בטקסט מידע מדויק.

איתור מידע

פני המים • כתוב בטקסט

1

מהי המטרה העיקרית של המאמר?

- א. לתאר את ההיסטוריה של הרשתות החברתיות
- ב. לשכנע שגם לצופים ברשת יש אחריות לפעול נגד פגיעה
- ג. להסביר איך מדווחים על תוכן פוגעני

איתור מידע

פני המים • כתוב בטקסט

2

מה תפקידה של הפסקה הראשונה במבנה הטיעון?

- א. להציג טענת נגד
- ב. לסכם את הנימוקים
- ג. למשוך את תשומת לב הקוראים באמצעות דימוי מפתיע

בדיקת פרטים

פני המים • כתוב בטקסט

3

נכון או לא נכון? סמנו ✓ בטבלה

המשפט	✓ נכון	✗ לא נכון
לפי הכותב/ת, האחריות לעצור את הפגיעה מוטלת רק על המבוגרים ועל מערכות הדיווח.	☐	☐
לפי המאמר, תמיכה של אפילו בן או בת כיתה אחד מפחיתה את תחושת הבדידות.	☐	☐
הכותב/ת טוען/ת שהדרך היחידה להגן על נפגעים היא להתעמת בפומבי.	☐	☐
לפי הפסקה החמישית, שניים או שלושה קולות ברורים נגד הפגיעה מסמנים גבול.	☐	☐

אוצר מילים בהקשר

פני המים • כתוב בטקסט

4

השלימו את המשפטים בעזרת מחסן המילים

עונש

תפאורה

נורמה

הסכמה

מחסן מילים:

- כל לייק הוא מחיאת כף קטנה, וכל שתיקה היא _____ שבשקט.
- מה שאנו מקבלים בשתיקה הופך ל_____.
- השותקים הם חלק מן ה_____ שמאפשרת לפגיעה להתקיים.

אין שורת קהל ברשת (המשך)

שם:

חלק ב' - צלילה

עכשיו צוללים: הסיקו מסקנות, זהו את מבנה הטיעון ובחנו את השפה.

סימון בטקסט

צלילה • בין השורות

5

מסמנים בטקסט

- סמנו בצהוב את המשפט שמנסח את הטענה המרכזית של המאמר.
- סמנו בירוק את טענת הנגד ובכחול את המשפט שמפריך אותה.
- סמנו בקו את החלק במשפט שבו הכותב/ת מתחיל/ה להפריך את טענת הנגד.

מיון וארגון

צלילה • בין השורות

6

מיינו את המשפטים מן המאמר לפי תפקידם בטיעון. (מיינו: סמנו ✓ בעמודה המתאימה)

הפריט	טענה	נימוק / ראיה	טענת נגד	מסקנה
ברשת אין דבר כזה צופה תמים	☐	☐	☐	☐
כל לייק הוא מחיאת כף קטנה	☐	☐	☐	☐
תמיכה של אפילו בן או בת כיתה אחד מפחיתה את תחושת הבדידות	☐	☐	☐	☐
מה שאנו מקבלים בשתיקה הופך לנורמה	☐	☐	☐	☐
אין זה הוגן לדרוש מהם לעמוד מול כל הכיתה	☐	☐	☐	☐
כל אחד מאיתנו יכול לסרב להיות חלק ממנה	☐	☐	☐	☐

קישור מושגים

צלילה • בין השורות

7

מתחו קו בין מילת הקישור לתפקידה בטיעון

א. הבהרה והסבר של הנאמר

1. יתרה מזו

ב. הוספת נימוק חזק יותר

2. לפיכך

ג. הודאה חלקית בטענת הנגד

3. כלומר

ד. הצגת מסקנה או תוצאה

4. אמנם

משמעות ביטוי

צלילה • בין השורות

8

הצירוף "לעבור לסדר היום" (פסקה 5) פירושו:

א. לתכנן את סדר הפעולות מראש

ב. להתעלם מעניין ולהמשיך כרגיל

ג. לחכות לתורן לדבר

שאלות לפי עומק • חט"ע

אין שורת קהל ברשת (המשך)

שם:

מבנה ומטרה

צלילה • בין השורות

9

מהו היחס הלוגי שמבטאת מילת הקישור "אולם" בפסקה השישית?

א. ניגוד והסתייגות מן הטענה שלפניה

ב. סיבה ותוצאה

ג. הוספה של נימוק נוסף

מבנה ומטרה

צלילה • בין השורות

10

באיזה אמצעי רטורי משתמש/ת הכותב/ת במשפט "כל לייק הוא מחיאת כף קטנה"?

א. שאלה רטורית

ב. מטפורה (השאלה)

ג. ציטוט של מומחה

מבנה ומטרה

צלילה • בין השורות

11

הסבירו כיצד דימוי אולם הקולנוע, המופיע בפתיחה ובסיכום, תורם ללכידות המאמר ולשכנוע הקוראים. הביאו שתי דוגמאות מהטקסט.

מבנה ומטרה

צלילה • בין השורות

12

הציגו את טענת הנגד בפסקה השישית ואת דרך הפרכתה. האם ההפרכה משכנעת לדעתכם/ן? נמקו.

שאלות לפי עומק • חט"ע

אין שורת קהל ברשת (המשך)

שם:

מארגן גרפי

צלילה • בין השורות

13

מלאו את הטבלה: לכל אחד משלושת הנימוקים (פסקאות 3–5) כתבו את הנימוק, את ההסבר ודוגמה מהטקסט.

נימוק	הסבר	דוגמה מהטקסט

חלק ג' – מעמקים

למעמקים: הביעו עמדה, צרו וחברו את הנושא לחייכם/ן.

העברה למקרה חדש

המעמקים • מעבר לשורות

14

אילו צעדים בטוחים, מתוך אלה שמוצעים במאמר, יכול יואב לנקוט? מה היה בוחר/ת לעשות אילו הייתם/ן במקומו?

מקרה לבחינה: הצילום בקבוצה

בקבוצת הכיתה של יואב פורסמה תמונה מעובדת של תלמיד חדש, ועשרות פרצופים צוחקים הצטברו מתחתיה. יואב חושש שאם יכתוב משהו בקבוצה, הוא יהיה המטרה הבאה.

אין שורת קהל ברשת (המשך)

שם:

כתיבה ונימוק

המעמקים · מעבר לשורות

15

כתבו מאמר טיעון קצר (8-10 שורות) בנושא: "האם בית הספר צריך להעניש גם תלמידים ותלמידות שהעבירו הלאה תוכן פוגעני, אף שלא הם יצרו אותו?" הקפידו על המבנה: פתיח מעניין, טענה ברורה, שני נימוקים לפחות עם דוגמה, טענת נגד והפרכתה, ומסקנה. שלבו לפחות שלוש מילות קישור שונות (למשל: אולם, לפיכך, יתרה מזו, אף על פי ש..., משום ש...) וכתבו במשלב רשמי.

כלי חוסן

המעמקים · מעבר לשורות

16

כתבו הודעה פרטית לנער/ה שנפגע/ה בקבוצת הכיתה, ושלבו בה את עקרונות מעש"ה: מחויבות ("אני כאן איתך"), עידוד לפעולה קטנה, שאלה שמפעילה חשיבה, והבניית רצף (מה קרה, מה עכשיו, מה הלאה).

אין שורת קהל ברשת (המשך)

שיח בכיתה

המעמקים • מעבר לשורות

17

מעגל שיח

- למה לדעתכם קל יותר לכתוב מילים פוגעות מאחורי מסך מאשר לומר אותן פנים אל פנים?
- האם לייק או אימוג'י צוחק הם "רק לחיצה"? מה הם אומרים לפוגעים ולנפגעים?
- מה עוצר אותנו לפעמים מלהגן על מישהו ברשת? ואילו דרכים בטוחות יש לנו בכל זאת לפעול?
- אילו כללים הייתם רוצים שיהיו בקבוצת הכיתה שלנו, כדי שכל תלמיד ותלמידה ירגישו בה בטוחים?

ייצוג חזותי

המעמקים • מעבר לשורות

18

שרטטו את "האולם הדיגיטלי" שבפתיח, ובו קהל שמשנה את תפקידו: מצופים שותקים למי שכותבים מילה שמגינה.

בודקים את עצמנו + כרטיס יציאה

בודקים את עצמנו + כרטיס יציאה

בודקים את עצמנו

סמנו בכל שורה איך אתם מרגישים

עוד לא	בערך	בטוח/ה	
🤔	😊	😄	אני יודע/ת לזהות את הטענה, הנימוקים וטענת הנגד במאמר טיעון.
🤔	😊	😄	אני יודע/ת להסביר את תפקידן של מילות קישור כמו "אולם" ו"לפיכך".
🤔	😊	😄	אני מכיר/ה דרכים בטוחות לפעול כשאני עד/ה לפגיעה ברשת.

מילים שפוגעות, מילים שמגינות: בריונות וחרם ברשת • חט"ע

כרטיס יציאה

שם: _____ כיתה: _____ תאריך: _____

1. משפט אחד מהמאמר ששכנע אותי במיוחד, ולמה:

2. צעד קטן ובטוח אחד שאני מוכן/ה לעשות כשאראה פגיעה ברשת:

3. האם דימוי אולם הקולנוע משרת את הטיעון? נמקו במשפט:

כמה נהייתי מהטקסט? 1 2 3 4 5

מה אני לוקח/ת איתי מהטקסט? כתבו או ציירו

מפתח תשובות למורה

מפתח תשובות למורה

מפתח תשובות למורה – חט"ע. שאלות פתוחות: תשובות אישיות. מחפשים תשובה שנשענת על הטקסט, מנומקת ומנוסחת במשפטים שלמים.

שאלה	תשובה
1	ב. לשכנע שגם לצופים ברשת יש אחריות לפעול נגד פגיעה
2	ג. למשוך את תשומת לב הקוראים באמצעות דימוי מפתיע
3	1. לא נכון 2. נכון 3. לא נכון 4. נכון
5	„טענה זו מניחה שלהגן פירושו להתעמת בפומבי...”
6	ברשת אין דבר כזה צופה תמים ← טענה; כל לייק הוא מחיאת כף קטנה ← נימוק / ראייה; תמיכה של אפילו בן או בת כיתה אחד מפחיתה את תחושת הבדידות ← נימוק / ראייה; מה שאנו מקבלים בשתיקה הופך לנורמה ← נימוק / ראייה; אין זה הוגן לדרוש מהם לעמוד מול כל הכיתה ← טענת נגד; כל אחד מאיתנו יכול לסרב להיות חלק ממנה ← מסקנה
7	1-ב, 2-ד, 3-א, 4-ג
8	א. להתעלם מעניין ולהמשיך כרגיל
9	א. ניגוד והסתייגות מן הטענה שלפניה
10	ב. מטפורה (השאלה)

יצרה: רזית ראש בן ישי

לצלול פנימה • מילים שפוגעות, מילים שמגינות: בריונות וחרם ברשת • חוברת תלמיד לחט"ע

